

Román Aloise Jiráka „Temno“ patřil v době mých středoškolských studií k povinné školní četbě. Tu jsem obvykle zvládl dříve, než mi byla přikázána. Pokud ne, měl jsem k takovému dílu vzdorovitý odpor. Jak to bylo s „Temnem“ si nyní po půl století již nevybavuji, jisté je, že s Pulcovým a Sahánkovým* obsahem díla bych byl nemohl uspět. Jejich fádňi popis fabule totiž vůbec nezmiňuje nejpůsobivější postavu díla, Patera Antonína Koniáše. Víím dosud, že jsme jej tehdy musili líčit jako fanatického kazatele, slídila a ničitele českých knih. Náhodný archivní nález mne nyní přiměl k tomu, abych se k románu „Temno“ vrátil. Osvěžil jsem si, že děj se odehrává ve 20. letech 18. století, finále pak tvoří oslava kanonizace Jana Nepomuckého. Mladého P. Koniáše Alois Jirásek vylíčil jako horlivého, neúnavného, nebojácného a vynikajícího kazatele, který žil asketicky a měl i sklony k sebetřýznění. Byl nejnebezpečnějším protivníkem tajných nekatolíků, vynalézavý při odkrývání skrytí „kacířských“ knih, které pak fanaticky ničil, ale které také předtím třeba celou noc prohlížel. Byl si vědom toho, že lidem nelze duchovní potravu brát, aniž by za ni nebyla poskytnuta náhrada. Patres Ordinis Societatis Jesu ovšem autorovy sympatie neměli.

Zcela náhodou, když jsem ve Státním oblastním archivu v Třeboni pátral ve fondu velkostatku Netolice po soupisech obyvatel, jsem objevil psaní P. Antonína Koniáše hejtmanu netolického panství (Sign. IV E 1 B Nro 21). Předtištěný text oznamující příjezd misie a stabilní požadavky misionářů doplňuje Koniášův rukopis. Tištěný text listu se shoduje s tím, který Alois Jirásek vypsál ve XX. kapitole zmiňovaného románu. Přesto jej zde uvádím také, ale kontinuálně včetně Koniášova rukopisu, který je níže vytištěn kurzívou.

„Urozený a statečný vladyko, knížecí pane hejtmane, mně vysoce vzácný vážený.

V čas ze všech stran napadajících potřeb, nejlepší prostředek jest s vroucnou kajícíností požehnání Boží a hojně potěšení z nebe vylouditi. Pročež dle milostivého zřízení vysoce důstojné Arcibiskupské konsistoře kající pobožnost začítí miním 3. dne července v *Elhenic*. Spolu jménem jich hraběcích excelencí a Milostí pánů místodržících a dotčené Arcibiskupské konsistoře uctivě žádám, aby k té celé obci křesťanské potěšitelné práci s všemožnou pomocí a disposicí laskavě přispěti se líbilo.

Potřeby k té pobožnosti patřící pokorně oznamuji:

Předně:

poslušně žádám, aby se 4. sprostý pokojíčky, v jediném neb v jiném a jiném domě, pro kazatele pohodlné dle možnosti připravily. Žádný dokonce příbytek vápnem biliti se nemá. 2. Příbytek pro mne, kde se strava držeti bude pro všechny, aby se připravil, ku příkladu u nějaké pobožné matrony, která by jak *prvního dne července sprostý oběd*, tak napotom skrze *ostatní* dni (na jisté vyplacení naše) potřebnou stravu nám připravila. 3. Dubové neb jiné silné dřevo na kříž Boží, asi dvacet loket dlouhé, neb poněkud kratší časně se poraziti může. 4. Trámů neb rokví asi 14, neb jsou-li dlouhé, poněkud méněji zapotřebí bude pro lešení, prken asi 2 kopy; k tomu potřebný bude tesař s tovaryši a některými dělníky. 5. Město se pivem a chlebem zaopatřiti má, neb pokudž se ohlašky fedrovati budou, čím více se ta práce ohlásí, tím hojnější lid se sejde. Já některé ohlašující psaní odsílám a zdvořile prosím, aby se ihned bezpečnou a jistou příležitostí na svá místa dodaly. Na toto psaní laskavé recepisse očekávati budu, *jakož i dekret slavné representace*. Strany ostatních věcí snážejí ústně promluvíti, když se s tovaryši mými v *Elhenic 1. dne července* osobně k službám dostavím. Zatím jak sebe, tak tuto apoštolskou práci do příznivé náchylnosti ponížene poroučeje zůstávám

urozeného a statečného vladyky pana hejtmana

mně vysoce a vzácně váženého

poníženy v Kristu Pánu služebník

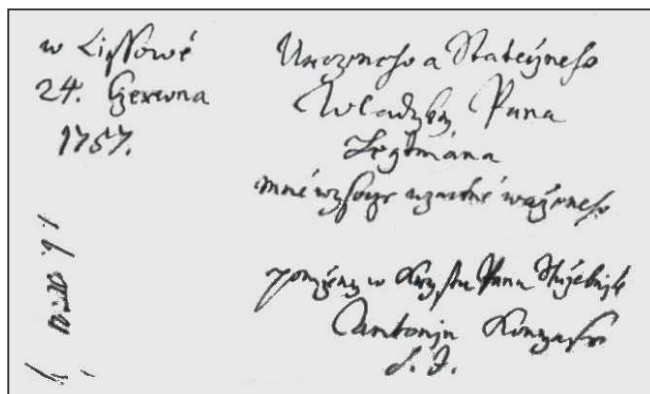
Antonín Konyaš S. J.

V Lišově 24. června 1757.

P. S. Psaní a uctivé pozdravení Jeho Knížecí Milosti již jsem jinou příležitostí předeslal.

Kdyby město Elhenice dobrým pivem vlastním zaopatřeno nebylo,

uctivě žádám, aby se půl sudu dobrého vystálého piva 28. června do mého kvartýru složilo, na mé jisté vyplacení.“

Koniášovo post scriptum ve mně nevyvolává představu askety, byť proti době, v níž je líčen v románu „Temno“, byl o tři desetiletí starší. Pater Antonín Koniáš ale také nenechal zlikvidovat knihu, která do té doby nebyla v knihovně Klementina. A zhruba 30 000 reformačních knih jím spálených může svým počtem těžko konkurovat kvantům, která byla zničena totalitními režimy 20. století v údobích temnějších doby barokní.

*Prof. František Pulec - Prof. Dr. Stanislav Sahánek: Obsahy z děl československých spisovatelů. Edice vydavatelství Praktické příručky studijní, F. Pulec, Sportovní ul. 3, Brno (1947, desáté vydání).